

drs. Rob Gertsen, Lectoraat Normatieve Professionalisering, Hogeschool Utrecht

dr. Harmen Schaap, Centrum voor Onderwijs & Leren, Universiteit Utrecht

prof. dr. Cok Bakker Filosofie & Religiewetenschappen, Geesteswetenschappen, Universiteit Utrecht

Kader van onderzoek

- Deze studie is onderdeel van het promotieonderzoek aan de Universiteit Utrecht onder de naam "Grip krijgen op moreel auteurschap van beginnende leraren in het primair onderwijs".
- De metafoor "moreel auteurschap" wordt gebruikt om vanuit een narratief perspectief het intentioneel moreel leren door de beginnende leraar te kunnen beschrijven en te kunnen onderzoeken.
- Deze deelstudie is een verkennende studie naar de morele oriëntatie van de beginnende leraar in het primair onderwijs.

Vraagstelling

- Welke morele thematieken worden door beginnende leraren beschreven in hun narratieven over het werk met kinderen, collega's, de professionele omgeving en over het werken aan hun eigen professionele ontwikkeling?¹
- Hoe is de morele oriëntatie van de beginnende leraar te typeren?

Uitgangspunt

- Van moraliteit is sprake als de betrokkene zich mede op grond van innerlijke overtuiging aan bepaalde normen en waarden houdt en het handelen in overeenstemming is met die normen en waarden en mede bepalend is voor de identiteit en het zelfrespect.²
- Moraliteit is niet statisch maar dynamisch en bewegend tussen conventionele (absolute geldigheid / Norm) en post-conventionele moralen (geldigheid op basis van vrijwillige instemming / Harm).

Figuur 1. Postmoderne moraliteit typeert zich door de interferentie van persoonsgerichte moraliteit gericht op het recht op onafgestemdheid en post-conventionele (op individuele vrijheid gerichte en sociaal – economische rechtvaardigheid gerichte) moraliteit en conventionele (gemeenschapsgerichte) moraliteit.²

Referenties

- De vier kenmerkende situaties in het SBL-model Beroepskwaliteit Leraren (2003)
- Kunneman (1998)

Methode

- 19 Semigestructureerd interviews over verantwoordelijkheid, bezorgdheid en eisen, zijn afgenomen.
- De interview-opnames zijn orthografisch getranscribeerd en op twee wijzen gecodeerd:³
 - Iteratief & inductief: gecodeerd met enkelvoudige ik-zinnen en vervolgens gerubriceerd in categorieën van morele thematieken
 - Deductief: gecodeerd op 11 wijzen van morele oriëntatie
- Om de data op een zorgvuldige manier te kunnen analyseren hebben we eerst een kwantitatieve analyse toegepast (Excel/Nvivo) om gericht te kunnen bestuderen wat de data ons kwalitatief leren.

Resultaten: Morele thematieken

- Welke morele thematieken komen in de tekstfragmenten naar voren?

Thematiek van narratieven	Sources	References	Thematiek van narratieven	Sources	References
Uitspreken van emotie	19	1273	Bezorgdheid	18	52
Waardenoordelen	19	216	Privacy	19	41
Pedagogisch handelen	19	113	Werken met regels	12	32
Waarheidsgetrouwe gegevens	19	99	Agressief verbaal geweld	14	29
Professionele ontwikkeling als leraar	19	93	Discrimineren	16	21
Collegiale samenwerking	19	79	Eisen die ik stel	9	18
Verantwoordelijkheid	18	66	Steun	12	18
In gesprek	18	65	Roddelen	8	9
Eisen die worden gesteld	19	58	Het didactisch handelen	4	4

Figuur 2. 18 hoofdcategorieën onderverdeeld in 54 subcategorieën

- Beginnende leraren spraken anekdotisch over hun ervaringen en vertelden met name over emoties, waardenoordelen, het pedagogisch handelen, de communicatie over informatie en over hun professionele ontwikkeling
- Thematieken kwamen grotendeels bij meerdere kenmerkende situaties voor
- De intensiteit van uitspraken binnen een categorie varieerde per kenmerkende situatie.

Diagram 1. De top 10 morele thematieken (op het laagste niveau) met de hoogste intensiteit, (vóór de decimale punt het aantal bronnen en ná de punt de ratio van het aantal referenties per bron. Het thema met de hoogste intensiteit (13.43) is in 13 transcripten gezegd en is meerdere keren herhaald (als alle 13 geïnterviewden dit slechts één keer hadden gezegd, zou de score 13.00 zijn)

- Om te voldoen aan de drie kwaliteitscriteria voor kwalitatief onderzoek, visibility, comprehensibility & acceptability (Akkerman, Admiraal, Brekelman & Oost, 2008) zijn beide coderingswijzen in twee sessies met collega-onderzoekers uitgeprobeerd, besproken en bijgesteld qua inhoud en werkwijze.

Resultaten: Wijze van oriëntatie

- Hoe is de morele oriëntatie van de beginnende leraren te typeren?
 - In belangrijke mate aandacht voor het afstemmen van regels en afspraken met de concrete werksituaties
 - Aandacht voor de praktische zorgen
 - Beginnende leraren toonden zich bewust van tegenstrijdige belangen in het werk met kinderen en collega's
 - Beginnende leraren oriënteerden en positioneerden zich vooral door uitspraken te doen over anderen

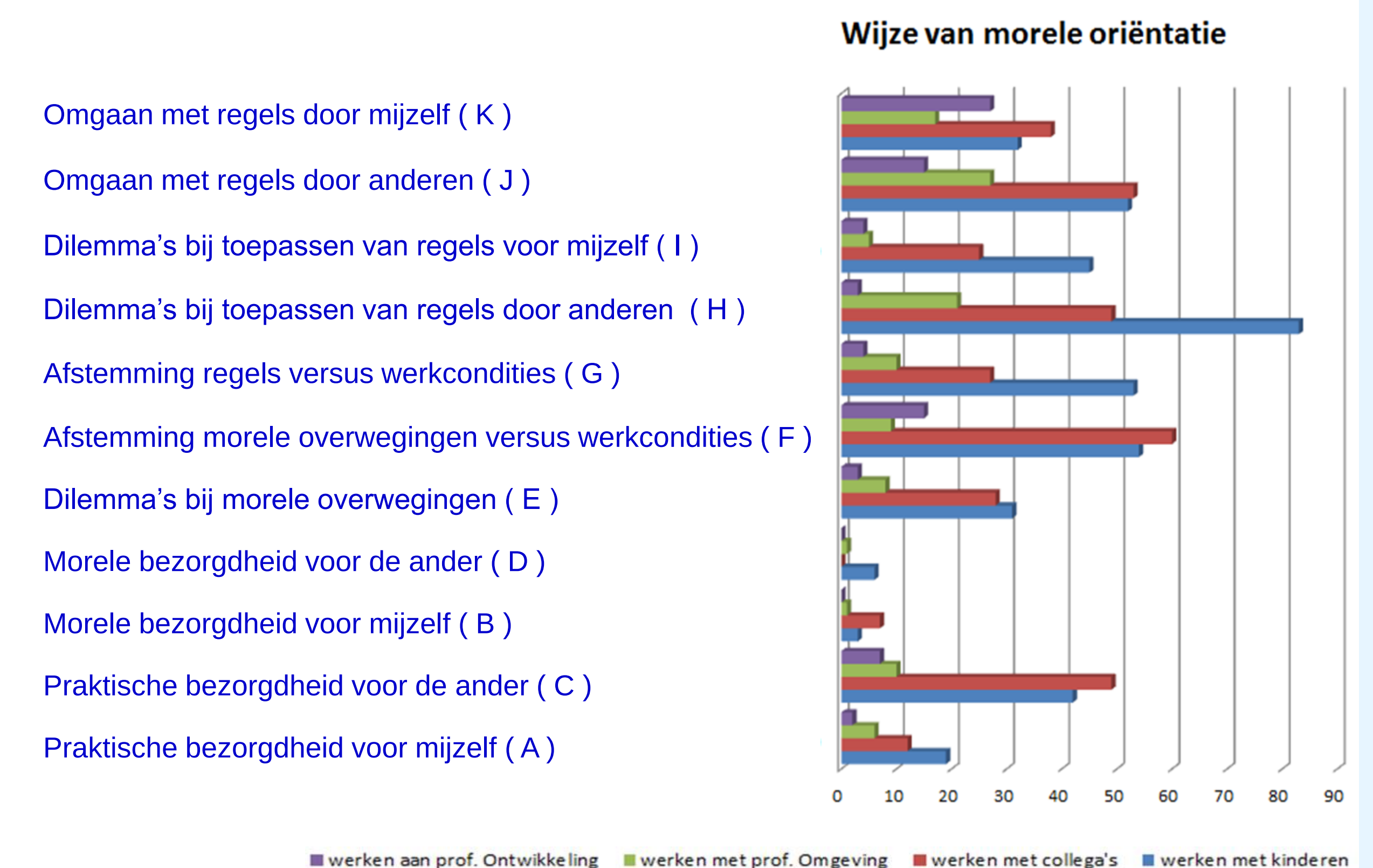

Diagram 2. Overzicht Wijze van morele oriëntatie in de 4 kenmerkende situaties

Voorlopige conclusies

- Pedagogische intenties: De beginnende leraren zijn vooral gericht op het afstemmen van het welbevinden van kinderen en henzelf en de eisen waar de kinderen en leraren aan moeten voldoen.
- Het toepassen van regels is voor beginnende leraren lastig en frustrerend als dit niet congruent is aan wat zij belangrijk vinden.
- Cognitief overdenken van morele dilemma's speelt een beperkte rol in de morele oriëntatie van leraren op kwesties over verantwoordelijkheid, bezorgdheid en eisen.
- Beperkte taaluitingen:
 - Primair chronologisch verslagpleging, waarna betekenis wordt toe geschreven aan de kwestie om zichzelf beter te begrijpen,
 - waarbij emotionele taal of beoordelende taal wordt gebruikt.
 - verbanden formuleren vanuit een meer abstracte, logische redenering kwam weinig voor.

Contact details

Rob.Gertsen@hu.nl h.schaap@uu.nl c.bakker@uu.nl

mobiel 0623698136